

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2026.55.0.5506>

УДК 330.341.1:339.9
JEL M21, O33, F15, L14

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ігор Василенко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
03022, м. Київ, вул. Васильківська, 90а,
e-mail: sanctabald.01@gmail.com
ORCID: 0009-0005-1867-1544

Анотація. У статті досліджено еволюцію концепції бізнес-екосистем в умовах цифровізації та глобальної економічної інтеграції. Обґрунтовано, що сучасні підприємства дедалі частіше функціонують не як ізольовані суб'єкти господарювання, а як учасники складних систем взаємодії з партнерами, споживачами, цифровими платформами, інвесторами, інноваційними структурами та іншими зацікавленими сторонами. Узагальнено наукові підходи до трактування поняття «бізнес-екосистема» та запропоновано авторське визначення цієї категорії як відкритої, динамічної та адаптивної системи взаємопов'язаних учасників економічної діяльності, які через партнерство, конкуренцію, обмін ресурсами, даними, знаннями й технологіями спільно створюють цінність. Визначено ключові ознаки бізнес-екосистеми, серед яких відкритість, динамічність, адаптивність, взаємозалежність учасників, поєднання партнерства і конкуренції, спільне створення цінності, цифрова основа, подолання галузевих меж, масштабованість і глобальна інтеграційність. Наукова новизна полягає у виокремленні глобальної інтеграційності як самостійної ознаки сучасної бізнес-екосистеми. Систематизовано етапи еволюції бізнес-екосистем: партнерсько-мережевий, інноваційно-ціннісний, цифрово-платформний і глобально-інтеграційний. Практичне значення результатів полягає в можливості використання запропонованого підходу для аналізу розвитку бізнес-екосистем підприємств в умовах цифрової та глобально інтегрованої економіки.

Ключові слова: бізнес-екосистема, цифровізація, глобальна економічна інтеграція, цифрова платформа, партнерство, створення цінності, глобальна інтеграційність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифровізації та глобальної економічної інтеграції підприємства все частіше розвиваються не ізольовано, а через взаємодію з партнерами, споживачами, постачальниками, цифровими платформами, інвесторами, інноваційними структурами та інституціями. Для пояснення таких складних взаємозв'язків у науковій літературі використовується поняття «бізнес-

© Ігор Василенко, 2026.

Ця стаття поширюється на умовах ліцензії
Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

екосистема», оскільки воно ширше за традиційні поняття «партнерська мережа», «галузь» або «ланцюг створення вартості». Бізнес-екосистема відображає не лише співпрацю між учасниками, а й їхню взаємозалежність, спільне створення цінності, здатність до адаптації та розвитку в мінливому середовищі.

Зміст поняття «бізнес-екосистема» поступово змінювався: від загальної екосистемної логіки та підприємницьких мереж до цифрових платформ і глобально інтегрованих моделей взаємодії. Тому важливо не лише визначити сутність бізнес-екосистеми, а й простежити її еволюцію, виокремити ключові ознаки та обґрунтувати глобальну інтеграційність як характеристику сучасного етапу розвитку бізнес-екосистем в умовах глобальної економічної інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування, розвитку та трансформації бізнес-екосистем в умовах цифровізації економіки досліджували такі науковці, як В. І. Дубницький, Т. С. Мішустіна, О. В. Овчаренко, Н. Ю. Науменко [1], Є. К. Павлівський [2], О. М. Левковець [3], Р. В. Лавров, І. В. Коваль, О. О. Федотов [4], С. Горбань [5] та ін. У працях зазначених авторів розкрито сутність бізнес-екосистем, їх зв'язок із цифровою трансформацією, партнерською взаємодією, клієнтоорієнтованістю, відкритістю та адаптивністю до змін зовнішнього середовища.

Важливе значення для розуміння екосистемного підходу мають дослідження, присвячені підприємницьким та інноваційним екосистемам. Зокрема, Г. І. Лановська [9] розкриває сутність і принципи інноваційної екосистеми, С. М. Порев [10] аналізує формування підприємницьких екосистем як середовищ зростання малих фірм, а І. Ю. Підоричева [11] досліджує розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції. Окремо варто відзначити дисертаційне дослідження Л. В. Пащук [12], у якому підприємницьку екосистему розглянуто як багаторівневу систему взаємодії різних груп стейкхолдерів, інституцій, інфраструктури, фінансових ресурсів, інновацій, ринків, культури та людського капіталу.

Окремі аспекти екосистемного підходу в контексті цифрової стратегії підприємства, цифровізації бізнесу та сучасної економічної парадигми висвітлено у працях С. О. Зубкова, А. О. Колесник [6], В. В. Стадник, С. О. Наскального [7], А. Дмитренко [8]. Їхні дослідження дають змогу розглядати бізнес-екосистему не лише як форму співпраці між учасниками ринку, а і як цифрово підтримане середовище, у якому важливу роль відіграють платформи, дані, технологічні ресурси та нові формати взаємодії.

Зарубіжні дослідники також приділяють значну увагу розвитку бізнес-екосистем. М. Джейкобідес, К. Сеннамо та А. Гавер досліджують взаємозалежність учасників і спільне створення цінності [13]. А. Коццоліно, Л. Корбо та П. Аверса розглядають розвиток цифрових платформ і зміни у взаємодії між підприємствами [14]. Г. Манн, С. Каранасіос і К. Брейдбах аналізують цифрову трансформацію бізнес-екосистем та координацію їх учасників [15].

Водночас у більшості наукових розвідок основну увагу приділено визначенню сутності бізнес-екосистем, їх цифровій основі, партнерській взаємодії, підприємницькому та інноваційному середовищу. Недостатньо розкритим залишається питання взаємозв'язку між ключовими ознаками бізнес-екосистеми та етапами її еволюції в умовах глобальної економічної інтеграції. Також потребує подальшого уточнення глобальна інтеграційність як самостійна ознака сучасної бізнес-екосистеми, що відображає її здатність виходити за межі локальних і національних ринків.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності бізнес-екосистеми та систематизація етапів еволюції концепції

бізнес-екосистем в умовах цифровізації й глобальної економічної інтеграції. Для досягнення поставленої мети передбачено проаналізувати наукові підходи до трактування поняття «бізнес-екосистема», уточнити його економічний зміст, визначити ключові ознаки сучасної бізнес-екосистеми, систематизувати основні етапи її еволюції та обґрунтувати глобальну інтеграційність як самостійну ознаку сучасної бізнес-екосистеми.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано методи аналізу та синтезу, порівняння, узагальнення, систематизації, класифікації, наукової абстракції, історико-логічний, графічний і табличний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах цифровізації, посилення глобальної економічної інтеграції та трансформації традиційних моделей ведення бізнесу поняття бізнес-екосистеми набуває особливого теоретичного і практичного значення. Якщо раніше підприємство переважно розглядалося як відносно самостійний суб'єкт господарювання, що функціонує в межах певної галузі або ринку, то нині дедалі більшого значення набуває його здатність взаємодіяти з іншими учасниками економічного середовища. Йдеться не лише про постачальників, партнерів або споживачів, а й про цифрові платформи, інвесторів, інноваційні структури, наукові установи, фінансові організації, державні інституції та міжнародні мережі співпраці [1]. Багаторівнева взаємодія формує підґрунтя для розвитку бізнес-екосистем як нової моделі організації економічної діяльності.

У науковій літературі поняття бізнес-екосистеми трактується з різних позицій, що зумовлено складністю самого явища та його міждисциплінарним характером. Зокрема, В. І. Дубницький, Т. С. Мішустіна, О. В. Овчаренко та Н. Ю. Наumenко [1, с. 61] розглядають бізнес-екосистему крізь призму гнучкого співробітництва, партнерських відносин, клієнтоорієнтованості та цифровізації бізнес-процесів. Підхід авторів є важливим, оскільки він показує відхід від традиційної моделі жорсткої конкуренції до моделі взаємодії, у межах якої підприємства не лише конкурують між собою, а й співпрацюють для створення спільної цінності.

Є. К. Павлівський [2, с. 18] акцентує увагу на цифровому вимірі сучасної бізнес-екосистеми. У його підході ключовими елементами виступають партнери, технологічні ресурси, дані та клієнти. В умовах діджиталізації бізнес-екосистема вже не може розглядатися лише як сукупність організацій або партнерська мережа. Вона дедалі більше залежить від цифрової інфраструктури, інформаційних потоків, технологічних платформ і здатності учасників ефективно використовувати дані для прийняття управлінських рішень.

О. М. Левковець [3, с. 79] підкреслює динамічність, взаємозалежність і неієрархічний характер бізнес-екосистем та дає змогу відмежувати бізнес-екосистему від класичних організаційних структур, у яких взаємодія учасників часто базується на вертикальному управлінні та адміністративному підпорядкуванні. Натомість бізнес-екосистема функціонує як мережа взаємозалежних суб'єктів, які не завжди перебувають у прямому підпорядкуванні один одному, але об'єднані спільною участю у процесі створення цінності.

Р. В. Лавров, І. В. Коваль та О. О. Федотов [4, с. 70] розглядають бізнес-екосистему як складну, відкриту й адаптивну систему, що перебуває у постійному процесі змін і реагує на зовнішні та внутрішні виклики. У межах цього підходу особливо важливим є розуміння бізнес-екосистеми як живої та гнучкої системи, здатної змінюватися під впливом технологічних інновацій, ринкових коливань, глобальних криз, інституційних змін та нових запитів споживачів.

С. Горбань [5] наголошує на еволюційному характері бізнес-екосистеми та її відмінності від звичайної мережі підприємств, що є важливим для дослідження еволюції концепції бізнес-екосистем, оскільки дає змогу розглядати її не як статичну форму організації бізнесу, а як структуру, що постійно розвивається, ускладнюється та формує нову логіку економічної діяльності.

Отже, аналіз наукових підходів свідчить, що бізнес-екосистема є складним і багатовимірним поняттям, яке поєднує партнерський, цифровий, ціннісний, адаптивний та еволюційний аспекти. Для одних авторів визначальним є співробітництво між учасниками та подолання галузевих меж, для інших – цифрова інфраструктура, дані й технологічні ресурси, для третіх – створення спільної цінності, відкритість, адаптивність і здатність до постійної трансформації.

Узагальнення наведених наукових підходів до визначення сутності бізнес-екосистеми подано в табл. 1.

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення поняття «бізнес-екосистема»

Автор / автори	Визначення поняття
В. І. Дубницький, Т. С. Мішустіна, О. В. Овчаренко, Н. Ю. Науменко [1, с. 61]	«Бізнес-екосистеми – це форма гнучкого і різноманітного співробітництва та ділових партнерських відносин, що дає змогу стерти галузеві кордони, відійти від старих підходів і розвивати клієнтоорієнтованість не в напрямі “боротьба за клієнта”, а в напрямі взаємодії з клієнтами, задоволення їхніх потреб щодо отримання послуг, купівлі товару та інших напрямків діяльності в рамках цифровізації».
Є. К. Павлівський [2, с. 18]	«Цифрова екосистема бізнесу – це мережа партнерів, технологічних ресурсів, даних і клієнтів».
О. М. Левковець [3, с. 79]	«Бізнес-екосистема – це динамічна мережа взаємозалежних організацій, що переважно не є контрольованими ієрархічно та взаємодіють у процесі створення цінності – інтегрованого рішення для розв’язання групи важливих проблем споживачів, яке може бути масштабоване».
Р. В. Лавров, І. В. Коваль, О. О. Федотов [4, с. 70]	«Бізнес-екосистема в такому контексті уявляється як складна, відкрита, адаптивна система, що перебуває в постійному процесі змін, реакцій на зовнішні та внутрішні виклики».
С. Горбань [5]	«Бізнес-екосистема – це не просто мережа підприємств, а жива, еволюційна структура, яка визначає нову логіку економічної діяльності».

Аналіз наведених у табл. 1 підходів свідчить, що поняття бізнес-екосистеми має комплексний характер і поєднує кілька змістових аспектів. З одного боку, бізнес-екосистема розглядається як форма гнучкого співробітництва та партнерських відносин між учасниками ринку. З іншого боку, у сучасних дослідженнях дедалі більше уваги приділяється її цифровій природі, ролі технологічних ресурсів, даних, клієнтів, неієрархічної взаємодії та спільного створення цінності. Водночас важливою ознакою бізнес-екосистеми є її відкритість, адаптивність і здатність змінюватися під впливом внутрішніх і зовнішніх викликів.

Таким чином, бізнес-екосистему можна визначити як відкриту, динамічну та адаптивну систему взаємопов’язаних учасників економічної діяльності, зокрема підприємств, споживачів, постачальників, цифрових платформ, інвесторів, інноваційних структур та інституцій, які через партнерство, конкуренцію, обмін ресурсами, даними, знаннями й технологіями спільно створюють цінність, реагують на зміни зовнішнього середовища та забезпечують розвиток бізнесу в умовах цифровізації й глобальної економічної інтеграції.

Еволюцію бізнес-екосистем доцільно розглядати не лише як зміну сучасних форм партнерської чи цифрової взаємодії, а як поступове перенесення екосистемної логіки у сферу економіки та підприємництва. Спочатку поняття «екосистема» використовувалося у природничих науках для пояснення взаємозалежності елементів певного середовища. Згодом ця логіка була перенесена в економічну науку, оскільки розвиток підприємств дедалі більше почав залежати не лише від їхніх внутрішніх ресурсів, а й від якості взаємодії з іншими учасниками ринку, інституціями, інноваційними структурами та середовищем загалом.

В українській науковій літературі екосистемний підхід спочатку активніше розвивався у межах досліджень підприємницьких та інноваційних екосистем. Зокрема, Г. І. Лановська [9] розглядає інноваційну екосистему як систему взаємодії учасників інноваційного процесу, що забезпечує створення і поширення нових знань, технологій та рішень. С. М. Порев [10] акцентує увагу на формуванні підприємницьких екосистем як середовищ зростання малих фірм і підкреслює роль університетів у підтримці підприємництва. І. Ю. Підоричева [11] досліджує розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції, що є важливим для розуміння переходу від локального підприємницького середовища до ширших інтеграційних моделей.

Тож, історично екосистемний підхід в економіці пройшов кілька етапів: від загальної ідеї взаємозалежності елементів системи до підприємницьких та інноваційних екосистем, а надалі – до бізнес-екосистем, цифрових платформ і глобально інтегрованих моделей взаємодії. Саме тому бізнес-екосистему не можна ототожнювати лише з партнерською мережею чи ланцюгом створення вартості. Вона є ширшою системою, у якій поєднуються підприємства, споживачі, постачальники, цифрові платформи, інвестори, інноваційні структури, інституції та міжнародні партнери.

Еволюцію бізнес-екосистем доцільно подати через конкретні часові етапи – рис. 1.

На першому етапі, до 1990-х рр., формувалася загальна екосистемна логіка, заснована на ідеї взаємозалежності елементів системи та їх взаємодії із середовищем, що стало теоретичною основою для подальшого перенесення поняття «екосистема» у сферу економіки та бізнесу.

У 1990-х – на початку 2000-х рр. екосистемний підхід поступово почав застосовуватися у сфері бізнесу. У цей період підприємство дедалі частіше розглядалося не як ізольований суб'єкт господарювання, а як частина ширшого середовища партнерів, споживачів, конкурентів, постачальників та інших учасників ринку. Така логіка безпосередньо пов'язана з подальшими підходами В. І. Дубницького, Т. С. Мішустіної, О. В. Овчаренка та Н. Ю. Науменко [1, с. 61], які розглядають бізнес-екосистему як форму гнучкого співробітництва та ділових партнерських відносин.

У 2000-х -2010-х рр. в українській науковій думці активізувалися дослідження підприємницьких та інноваційних екосистем. Зокрема, Г. І. Лановська [9] акцентує увагу на сутності та принципах інноваційної екосистеми, а С. М. Порев [10] розглядає підприємницькі екосистеми як середовище зростання малих фірм і підкреслює роль університетів у підтримці підприємництва. На цьому етапі екосистема починає розумітися не лише як мережа зв'язків між бізнес-суб'єктами, а як середовище, що забезпечує розвиток інновацій, підприємництва, стартапів, знань та інституційної підтримки.

У 2020-2022 рр. посилюється інтеграційний та інституційний підхід до аналізу екосистем. І. Ю. Підоричева [11] досліджує розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції, що дає змогу розглядати екосистеми

вже не лише як локальні або галузеві утворення, а як складові ширших економічних і просторових процесів. У цей період важливого значення набувають інституційна взаємодія, інтеграція в європейський простір, адаптація до зовнішніх викликів і розвиток національної економіки.

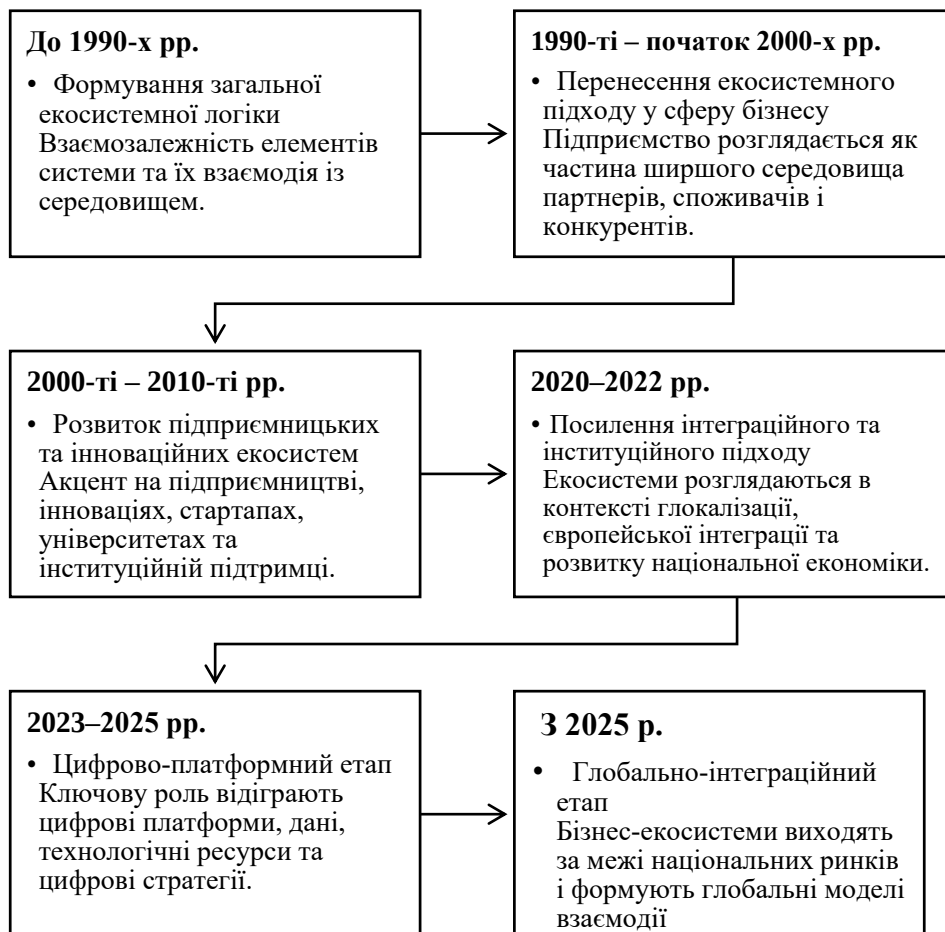

Рис. 1. Етапи еволюції концепції бізнес-екосистем

Джерело: розроблено автором

У 2023-2025 рр. домінуючим стає цифрово-платформний етап розвитку бізнес-екосистем, підтверджується працями Є. К. Павлівського [2, с. 18], який визначає цифрову екосистему бізнесу через мережу партнерів, технологічних ресурсів, даних і клієнтів, а також дослідженнями С. О. Зубкова та А. О. Колесник [6, с. 283], які пов'язують екосистемний підхід із формуванням цифрової стратегії підприємства.

З 2025 р. доцільно говорити про формування глобально-інтеграційного етапу розвитку бізнес-екосистем. С. Горбань [5], розглядає бізнес-екосистему як еволюційну структуру, що визначає нову логіку економічної діяльності, А. Дмитренко [8, с. 146], пов'язує розвиток бізнес-екосистем із цифровою трансформацією економіки. На

цьому етапі бізнес-екосистеми виходять за межі національних ринків, інтегрують учасників з різних країн, цифрові платформи, фінансові ресурси, технології та ринкові можливості у глобальному економічному просторі.

Відповідно, еволюція бізнес-екосистем відображає перехід від загальної екосистемної логіки до складних цифрових і глобально інтегрованих моделей економічної взаємодії. Якщо на ранніх етапах основними були взаємозалежність, партнерство та підприємницьке середовище, то на сучасному етапі визначальними стають цифрова основа, платформність, масштабованість і глобальна інтеграційність. Після уточнення сутності та еволюції бізнес-екосистеми доцільно визначити її ключові ознаки, оскільки саме вони дають змогу відмежувати бізнес-екосистему від традиційних партнерських мереж, класичних ланцюгів створення вартості та звичайних форм міжфірмової співпраці.

У праці С. О. Зубкова та А. О. Колесник [6, с. 283] екосистемний підхід розглядається як основа формування цифрової стратегії підприємства. Отже, першою із ознак сучасної бізнес-екосистеми є її стратегічна спрямованість. Бізнес-екосистема не обмежується лише поточною взаємодією підприємства з партнерами, а виступає середовищем, у якому формується довгострокова цифрова стратегія, визначаються нові канали комунікації, інтегруються технологічні рішення та посилюється конкурентоспроможність підприємства. Як наслідок, до ознак бізнес-екосистеми доцільно віднести стратегічну гнучкість, цифрову інтегрованість і здатність до масштабування.

В. В. Стадник та С. О. Наскальний [7] розглядають цифровізацію бізнесу саме з позицій екосистемного підходу. У межах такого бачення бізнес-екосистема постає як середовище, у якому цифрові технології змінюють не лише окремі бізнес-процеси, а й характер взаємодії між учасниками. Вона проявляється у використанні платформ, даних, цифрових каналів комунікації, автоматизованих сервісів і технологічних рішень, які забезпечують швидкість, гнучкість і прозорість взаємодії між учасниками.

А. Дмитренко [8, с. 146] пов'язує розвиток бізнес-екосистем із цифровою трансформацією економіки та сучасною економічною парадигмою. Варто розглядати бізнес-екосистему як відкриту й динамічну систему, яка змінюється під впливом цифровізації, нових моделей споживчої поведінки, технологічних інновацій і трансформації ринкового середовища. У цьому контексті важливими ознаками бізнес-екосистеми є відкритість, адаптивність, динамічність і здатність до постійного оновлення. Водночас аналіз наукових праць свідчить, що у більшості досліджень основна увага приділяється цифровізації бізнес-екосистем, платформній взаємодії, адаптивності, відкритості та спільному створенню цінності. Проте недостатньо виокремленою залишається така ознака, як глобальна інтеграційність бізнес-екосистеми.

В умовах посилення міжнародної економічної взаємозалежності бізнес-екосистема вже не може розглядатися лише як локальна або галузева система взаємодії, оскільки її учасники дедалі частіше функціонують у межах міжнародних ринків, глобальних ланцюгів створення вартості, цифрової торгівлі, транскордонних партнерств і міжнародних платформ.

Глобальна інтеграційність є самостійною ознакою сучасної бізнес-екосистеми, що відображає її здатність об'єднувати учасників з різних країн, інтегрувати ресурси, знання, технології, капітал і ринкові можливості у глобальному економічному просторі. Глобальна інтеграційність відрізняє сучасні бізнес-екосистеми від традиційних партнерських мереж, які здебільшого функціонували в межах окремої галузі, регіону або національного ринку.

З огляду на це, до ключових ознак бізнес-екосистеми доцільно віднести не лише відкритість, динамічність, адаптивність, взаємозалежність учасників, поєднання

партнерства і конкуренції, спільне створення цінності, цифрову основу, подолання галузевих меж і масштабованість, а й глобальну інтеграційність. Узагальнену систему ключових ознак бізнес-екосистеми запропоновано представити на рис. 2.

Виокремлені ознаки бізнес-екосистеми дають змогу не лише розкрити її сучасний зміст, а й простежити еволюцію самої концепції. Еволюція бізнес-екосистем проявляється у поступовому ускладненні форм взаємодії між учасниками, розширенні меж економічної співпраці, зростанні ролі цифрових технологій і переході від локальних партнерських мереж до глобально інтегрованих платформних систем. Тобто зміна бізнес-екосистем відбувається не випадково, а через послідовне посилення окремих ознак: спочатку відкритості та партнерства, згодом адаптивності й динамічності, далі цифрової основи, масштабованості та глобальної інтеграційності.

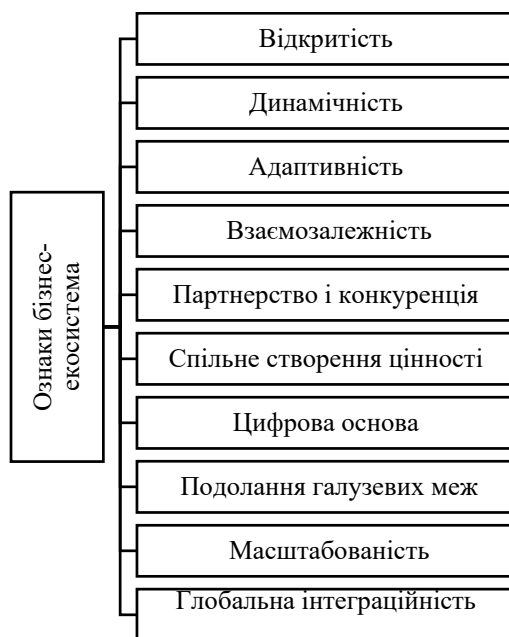

Рис. 2 . Ключові ознаки бізнес-екосистеми

Джерело: розроблено автором

На початковому етапі бізнес-екосистема формувалася переважно як система партнерських зв'язків між підприємствами, постачальниками, посередниками, споживачами та іншими учасниками ринку. Для цього етапу характерними були відкритість, взаємозалежність і подолання жорстких галузевих меж. У центрі уваги перебувала не ізольована діяльність окремого підприємства, а його здатність взаємодіяти з іншими суб'єктами задля досягнення спільного економічного результату. Саме тому на ранньому етапі еволюції бізнес-екосистеми основне значення мали партнерство, координація дій та формування стійких господарських зв'язків.

Подальший розвиток концепції бізнес-екосистем пов'язаний із посиленням інноваційного та ціннісного аспектів. Бізнес-екосистема почала розглядатися не лише як сукупність партнерів, а як середовище спільного створення цінності, у якому беруть участь підприємства, споживачі, інвестори, стартапи, наукові установи, інноваційні

центри та інші зацікавлені сторони. На цьому етапі важливого значення набули динамічність, адаптивність і взаємозалежність учасників. Взаємодія в межах екосистеми стала спрямовуватися не лише на обмін ресурсами або виконання договірних зобов'язань, а й на створення нових продуктів, послуг, рішень і бізнес-моделей.

Наступним етапом еволюції стало формування цифрових бізнес-екосистем. С. О. Зубков та А. О. Колесник [6, с. 283] пов'язують екосистемний підхід із формуванням цифрової стратегії підприємства, що свідчить про перехід бізнес-екосистем до цифрово орієнтованої моделі розвитку. В. В. Стадник та С. О. Наскальний [7] розглядають цифровізацію бізнесу з позицій екосистемного підходу, підкреслюючи, що цифрові технології змінюють не лише окремі бізнес-процеси, а й сам характер взаємодії між учасниками. А. Дмитренко [8, с. 146] також пов'язує розвиток бізнес-екосистем із цифровою трансформацією економіки, що підтверджує посилення ролі цифрових платформ, даних, технологічних ресурсів і онлайн-комунікацій у сучасних екосистемних моделях.

Цифровий етап еволюції бізнес-екосистем характеризується тим, що взаємодія між учасниками дедалі частіше відбувається через цифрові платформи, інформаційні системи, маркетплейси, хмарні сервіси, аналітичні інструменти та електронні канали комунікації. У таких умовах цифрова основа стає не допоміжною, а базовою ознакою бізнес-екосистеми. Вона забезпечує швидкість обміну інформацією, зниження трансакційних витрат, персоналізацію взаємодії з клієнтами, масштабування бізнес-процесів і розширення кола учасників екосистеми.

Сучасний етап еволюції бізнес-екосистем доцільно визначити як глобально-інтеграційний. Його особливість полягає в тому, що бізнес-екосистеми виходять за межі окремих підприємств, галузей, регіонів і національних ринків. Учасниками таких екосистем стають компанії з різних країн, міжнародні цифрові платформи, глобальні логістичні мережі, фінансові інституції, інвестори, технологічні партнери та споживачі з різних ринків. На цьому етапі особливого значення набуває ознака глобальної інтеграційності, яка відображає здатність бізнес-екосистеми поєднувати ресурси, знання, технології, капітал і ринкові можливості у глобальному економічному просторі.

Таблиця 2

Еволюція концепції бізнес-екосистем крізь призму ключових ознак

Етап еволюції	Характеристика етапу	Основні учасники
Партнерсько-мережевий етап	Бізнес-екосистема формується як система взаємодії підприємств, постачальників, посередників, клієнтів та інших учасників ринку. Основна увага приділяється партнерським зв'язкам, координації дій і подоланню ізоляваності підприємства.	Підприємства, постачальники, посередники, клієнти, сервісні організації.
Інноваційно-ціннісний етап	Бізнес-екосистема починає розглядатися як середовище спільного створення цінності, у якому взаємодіють не лише підприємства, а й інноваційні структури, стартапи, інвестори, наукові установи та споживачі.	Підприємства, споживачі, стартапи, інвестори, наукові установи, інноваційні центри.
Цифрово-платформний етап	Взаємодія учасників переноситься у цифрове середовище. Центральну роль починають відігравати цифрові платформи, дані, технологічні ресурси, онлайн-сервіси та цифрові канали комунікації.	Цифрові платформи, ІТ-компанії, підприємства, користувачі, клієнти, технологічні партнери, постачальники цифрових сервісів.

Глобально-інтеграційний етап	Бізнес-екосистеми виходять за межі національних ринків і функціонують у глобальному економічному просторі. Вони об'єднують учасників з різних країн, міжнародні платформи, фінансові інституції, логістичні мережі та технологічних партнерів.	Міжнародні компанії, глобальні цифрові платформи, інвестори, фінансові інституції, логістичні мережі, технологічні партнери, споживачі з різних країн.
------------------------------	--	--

Таким чином, еволюція концепції бізнес-екосистем може бути представлена як послідовний перехід від партнерської мережі до інноваційної, цифрової та глобально інтегрованої моделі економічної взаємодії. На кожному етапі змінюється не лише склад учасників, а й домінуючі ознаки бізнес-екосистеми. Якщо для ранніх етапів визначальними були відкритість, партнерство та взаємозалежність, то для сучасного етапу ключового значення набувають цифрова основа, масштабованість, адаптивність і глобальна інтеграційність та це дає змогу розглядати бізнес-екосистему як еволюційну форму організації бізнесу, що відповідає умовам цифрової трансформації та глобальної економічної інтеграції. Для систематизації проведеного аналізу доцільно узагальнити еволюцію концепції бізнес-екосистем через зміну домінуючих ознак, складу учасників, характеру взаємодії та основного результату для бізнесу (табл. 2).

Як видно з табл. 2, еволюція концепції бізнес-екосистем відбувалася через поступове ускладнення її змісту. На першому етапі бізнес-екосистема переважно розглядалася як система партнерських і мережевих зв'язків між учасниками ринку. На цьому рівні визначальними були відкритість, взаємозалежність і партнерство. Надалі акцент змістився на спільне створення цінності, інновації та взаємодію різних груп учасників, що дало підстави говорити про інноваційно-ціннісний етап розвитку концепції.

Цифрово-платформний етап став результатом посилення ролі цифрових технологій, даних і платформної взаємодії. На цьому етапі бізнес-екосистема набула ознак масштабованості, технологічної інтегрованості та здатності до швидкої зміни форматів взаємодії. Водночас сучасний глобально-інтеграційний етап свідчить про те, що бізнес-екосистеми вже не обмежуються межами окремого підприємства, галузі або національного ринку. Вони стають частиною глобального економічного простору, у якому поєднуються міжнародні ринки, цифрові платформи, транскордонні партнерства, фінансові ресурси, знання та технології.

Відповідно, еволюція бізнес-екосистем безпосередньо пов'язана зі зміною та посиленням їх ключових ознак. Якщо на ранніх етапах домінували відкритість, партнерство й взаємозалежність, то на сучасному етапі визначальними стають цифрова основа, масштабованість, адаптивність і глобальна інтеграційність та дає підстави розглядати бізнес-екосистему як динамічну форму організації економічної взаємодії, що розвивається відповідно до змін цифрової та глобально інтегрованої економіки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження узагальнено наукові підходи до трактування поняття «бізнес-екосистема» та запропоновано авторське визначення цієї категорії як відкритої, динамічної та адаптивної системи взаємопов'язаних учасників економічної діяльності, які через партнерство, конкуренцію, обмін ресурсами, даними, знаннями й технологіями спільно створюють цінність в умовах цифровізації та глобальної економічної інтеграції.

Визначено ключові ознаки бізнес-екосистеми: відкритість, динамічність, адаптивність, взаємозалежність учасників, поєднання партнерства і конкуренції, спільне

створення цінності, цифрову основу, подолання галузевих меж, масштабованість і глобальну інтеграційність. Науковий результат дослідження полягає у виокремленні глобальної інтеграційності як самостійної ознаки сучасної бізнес-екосистеми, що відображає її здатність об'єднувати учасників, ресурси, знання, технології та ринкові можливості у глобальному економічному просторі.

Систематизовано еволюцію концепції бізнес-екосистем через чотири етапи: партнерсько-мережевий, інноваційно-ціннісний, цифрово-платформний і глобально-інтеграційний. Обґрунтовано, що розвиток бізнес-екосистем відбувається через поступове ускладнення їх змісту, розширення складу учасників, посилення цифрової основи та переходу до глобально інтегрованої моделі економічної взаємодії.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методики оцінювання рівня глобальної інтеграційності бізнес-екосистем та її апробації на прикладі окремих галузей, регіонів або цифрових платформ.

1. Дубницький В. І., Мішустіна Т. С., Овчаренко О. В., Науменко Н. Ю. Особливості розвитку бізнес-екосистеми в умовах цифрової трансформації економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3(73). С. 61–70. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3\(73\)-61-70](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3(73)-61-70)
2. Павлівський Є. К. Парадигма та структура цифрової екосистеми бізнесу в умовах діджиталізації економіки: теоретичний аспект. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2024. № 4(134). С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-4-3>
3. Левковець О. М. Екосистемні стратегії бізнесу: класифікація та обґрунтування вибору. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 6(57). С. 78–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-11>
4. Лавров Р. В., Коваль І. В., Федотов О. О. Особливості формування конкурентоспроможних бізнес-екосистем у регіонах України. *Причорноморські економічні студії*. 2025. Вип. 93. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.93-10>
5. Горбань С. Бізнес-екосистеми в Україні: стан та перспективи розвитку. *Scientific Development of European Countries*. 2025. DOI:10.70651/3083-6018/2025.4.15
6. Зубков С. О., Колесник А. О. Формування цифрової стратегії підприємства на основі екосистемного підходу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. Т. 10, № 1. С. 283–289. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-47> (дата звернення: 30.05.2026).
7. Стадник В. В., Наскальний С. О. Цифровізація бізнесу: погляд з позицій екосистемного підходу. *Економіка та суспільство*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-91>
8. Дмитренко А. Діджиталізація бізнес-екосистем в сучасній економічній парадигмі в контексті цифрової трансформації економіки. *Economics and Region*. 2025. № 4(99). С. 146–152. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4\(99\).4166](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4(99).4166)
9. Лановська Г. І. Інноваційна екосистема: сутність та принципи. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 257–262. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/43.pdf (дата звернення: 03.06.2026).
10. Порев С. М. Формування підприємницьких екосистем як середовищ зростання малих фірм та участь університетів у підтримці підприємництва. *Вісник Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4. С. 37–43. DOI:10.24025/2306-4420.0.48.2018.127010
11. Підоричева І. Ю. Розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Київ, 2021. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/dysertatsiia_pidorycheva-i.iu._compressed.pdf (дата звернення: 03.06.2026).

12. Пашук Л. В. Державне регулювання інституціонального розвитку підприємницьких екосистем в Україні: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Київ, 2021. 477 с. URL: <https://nam.kyiv.ua/files/tesis/dysertatsiia-pashchuk-lv.pdf> (дата звернення: 03.06.2026)
13. Jacobides M. G., Cennamo C., Gawer A. Towards a theory of ecosystems. *Strategic Management Journal*. 2018. Vol. 39, No. 8. P. 2255–2276. DOI: <https://doi.org/10.1002/smj.2904>
14. Cozzolino A., Corbo L., Aversa P. Digital platform-based ecosystems: The evolution of collaboration and competition between incumbent producers and entrant platforms. *Journal of Business Research*. 2021. Vol. 126. P. 385–400. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.12.058>
15. Mann G., Karanasios S., Breidbach C. F. Orchestrating the digital transformation of a business ecosystem. *The Journal of Strategic Information Systems*. 2022. Vol. 31, Issue 3. Article 101733. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2022.101733>

References

1. Dubnytskyi, V. I., Mishustina, T. S., Ovcharenko, O. V., & Naumenko, N. Yu. (2023). Osoblyvosti rozvytku biznes-ekosystemy v umovakh tsyfrovoy transformatsii ekonomiky [Features of business ecosystem development in the conditions of digital transformation of the economy]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, 3(73), 61–70. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3\(73\)-61-70](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3(73)-61-70) [in Ukrainian].
2. Pavlivskyi, Ye. K. (2024). Paradyhma ta struktura tsyfrovoy ekosystemy biznesu v umovakh didzhitalizatsii ekonomiky: Teoretychnyi aspekt [The paradigm and structure of the digital business ecosystem in the context of economic digitalization: Theoretical aspect]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, 4(134), 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-4-3> [in Ukrainian].
3. Levkovets, O. M. (2025). Ekosystemni stratehii biznesu: Klasyfikatsiia ta obgruntuvannia vyboru [Business ecosystem strategies: Classification and justification of choice]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 6(57), 78–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-11> [in Ukrainian].
4. Lavrov, R. V., Koval, I. V., & Fedotov, O. O. (2025). Osoblyvosti formuvannia konkurentospromozhnykh biznes-ekosystem u rehionakh Ukrainy [Features of the formation of competitive business ecosystems in the regions of Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 93, 69–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.93-10> [in Ukrainian].
5. Horban, S. (2025). Biznes-ekosystemy v Ukraini: Stan ta perspektyvy rozvytku [Business ecosystems in Ukraine: Current state and development prospects]. *Scientific Development of European Countries*. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.15> [in Ukrainian].
6. Zubkov, S. O., & Kolesnyk, A. O. (2025). Formuvannia tsyfrovoy stratehii pidpriemstva na osnovi ekosystemnoho pidkhodu [Formation of an enterprise digital strategy based on the ecosystem approach]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 10(1), 283–289. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-47> [in Ukrainian].
7. Stadnyk, V. V., & Naskalniy, S. O. (2025). Tsyfrovizatsiia biznesu: Pohliad z pozytsii ekosystemnoho pidkhodu [Business digitalization: A view from the perspective of the ecosystem approach]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-91> [in Ukrainian].
8. Dmytrenko, A. (2025). Didzhitalizatsiia biznes-ekosystem v suchasnii ekonomichnii paradyhmi v konteksti tsyfrovoy transformatsii ekonomiky [Digitalization of business ecosystems in the modern economic paradigm in the context of digital transformation of the economy]. *Economics and Region*, 4(99), 146–152. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4\(99\).4166](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.4(99).4166) [in Ukrainian].

9. Lanovska, H. I. (2017). Innovatsiina ekosystema: Sutnist ta pryntsypy [Innovation ecosystem: Essence and principles]. *Ekonomika i suspilstvo*, 11, 257–262. Retrieved from https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/43.pdf (accessed 03.06.2026).
10. Porev, S. M. (2018). Formuvannia pidpriemnytskykh ekosystem yak seredovyschch zrostannia malykh firm ta uchast universytetiv u pidtrymtsi pidpriemnytstva [Formation of entrepreneurial ecosystems as environments for the growth of small firms and the participation of universities in supporting entrepreneurship]. *Visnyk Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, 4, 37–43. DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.0.48.2018.127010> [in Ukrainian].
11. Pidorycheva, I. Yu. (2021). Rozvytok innovatsiinykh ekosystem Ukrainy v umovakh hlokalizatsii ta yevropeiskoi intehtatsii [Development of innovation ecosystems of Ukraine in the conditions of glocalization and European integration] (Doctoral dissertation). Kyiv. Retrieved from https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/dysertatsiia_pidorycheva-i.yu._compressed.pdf (accessed 03.06.2026).
12. Pashchuk, L. V. (2021). Derzhavne rehuliuivannia instytutsionalnoho rozvytku pidpriemnytskykh ekosystem v Ukraini [State regulation of the institutional development of entrepreneurial ecosystems in Ukraine] (Doctoral dissertation). Kyiv. Retrieved from <https://nam.kyiv.ua/files/tesis/dysertatsiia-pashchuk-lv.pdf> (accessed 03.06.2026).
13. Jacobides, M. G., Cennamo, C., & Gawer, A. (2018). Towards a theory of ecosystems. *Strategic Management Journal*, 39(8), 2255–2276. DOI: <https://doi.org/10.1002/smj.2904>
14. Cozzolino, A., Corbo, L., & Aversa, P. (2021). Digital platform-based ecosystems: The evolution of collaboration and competition between incumbent producers and entrant platforms. *Journal of Business Research*, 126, 385–400. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.12.058>
15. Mann, G., Karanasios, S., & Breidbach, C. F. (2022). Orchestrating the digital transformation of a business ecosystem. *The Journal of Strategic Information Systems*, 31(3), Article 101733. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2022.101733>.

EVOLUTION OF THE BUSINESS ECOSYSTEM CONCEPT IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC INTEGRATION

Ihor Vasylenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
90A Vasylkivska Street, Kyiv, 03022, Ukraine
e-mail: sanctabald.01@gmail.com
ORCID: 0009-0005-1867-1544*

Abstract. The article examines the evolution of the concept of business ecosystems in the context of digitalization and global economic integration. The relevance of the study is determined by the fact that modern enterprises increasingly operate not as isolated economic entities, but as participants in complex systems of interaction with partners, consumers, suppliers, digital platforms, investors, innovation structures, financial institutions and other stakeholders. It is substantiated that the business ecosystem approach allows a more comprehensive explanation of new forms of economic interaction based on partnership, competition, exchange of resources, technologies, data and knowledge, as well as joint value creation. The article summarizes scientific approaches to the interpretation of the concept of a “business ecosystem” and proposes the author’s definition of this category as an open, dynamic and adaptive system of interconnected participants in economic activity who jointly

create value and ensure business development under the conditions of digitalization and global economic integration. The key features of a business ecosystem are identified, including openness, dynamism, adaptability, interdependence of participants, combination of partnership and competition, joint value creation, digital basis, overcoming sectoral boundaries, scalability and global integration. Particular attention is paid to global integration, which is proposed to be considered as an independent feature of a modern business ecosystem. This feature reflects the ability of business ecosystems to unite participants from different countries, integrate resources, knowledge, technologies, capital and market opportunities within the global economic space. The article systematizes the evolution of business ecosystems through four stages: partnership-network, innovation-value, digital-platform and global-integration stages. It is shown that the development of business ecosystems occurs through the gradual complication of their content, the expansion of the composition of participants, the strengthening of the digital basis and the transition to globally integrated models of economic interaction. The practical significance of the results lies in the possibility of using the proposed approach to analyze the development of business ecosystems of enterprises, their digital maturity, partnership interaction and ability to integrate into international markets.

Keywords: business ecosystem, digitalization, global economic integration, digital platform, partnership, value creation, global integration.

Стаття надійшла до редколегії 5.06.2026

Прийнята до друку 25.06.2026

Опублікована (оприлюднена) 30.06.2026